Після конфіскати — другий наклад.

Ч. 236 (10.913). Львів, неділя 24. жовтня 1926. Pocztowa opłata uiszczona ryczałtem. Рік XLIV.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДЕННО ПЕРЕДПОЛУДНЕМ

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов. — Конто почт. щадн. 143.322. — Адреса для телеграм: „Діло", Львів. — Гол. Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем. Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно: в краю 4·50 зол. — За границею: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. — Зміна адреси 1 зол.

В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.

ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 20 сот.

Чи проти України?

Протест проти українізації.

Варшава, 22. жовтня 1926.

З Москви повідомляють, що порозуміння між групою провідників опозиції і більшістю Політбюра в одній з точок звертається проти національних змагань України, що нібито надто різко виявляються в комуністичній партії большевиків України. Проти надто далеко посунених розпорядків харківського уряду у справі українізації має Москва заложити протест. З таким протестом офіціяльні московські круги мали виступити вже давніше, одначе відкладали його через внутрішні трудноші і непорозуміння в центрі до нинішних днів. Тепер, після довершеного порозуміння офіціяльних кругів з опозицією, ніщо не стоїть на перешкоді до ухвалення й вислання цього протесту.

Італія проти міжнародньої плютократії.

Рим, 22. жовтня 1926.

Італійська преса обговорює широко останні господарські проєкти світової фінансерії, коментуючи їх переважно в дусі статей Арнольда Мусолінія, який уважає ці проєкти суперечними з плянованою міжнародньою господарською конференцією. Він думає, що теперішні умови богатих народів змусять бідніші народи до трактатів і оборонних союзів перед плютократією цілого світу, що хоче рішати однаково про долю всіх народів.

Обговорюючи господарський маніфест міжнародніх фінансістів, „Трибуна" пише: Англійські фінансисти бажають усунути наслідки війни тільки в континентальній Европі, на яку дивляться з таким милосердям від часу, як завдяки тій Европі їх імперія здобула такі тревалі користи. Тепер англійські наміри в напрямі створення замкненої міжконтинентальної імперіялістичної системи ідуть рівнобіжно з домаганнями континентальних пан германістів.

„Імперо" називає маніфест егоїстичним документом, корисним тільки для посідаючих, і зазначує, що дотеперішня форма окремих торговельних договорів була вистарчаюча.

З польських справ.

Польська нота до радянського уряду. — Польща купує 5 торговельних кораблів. — Надзвичайне засідання Ради міністрів.

Варшава, 22. жовтня 1926.

В суботу, 23. ц. м., як ми вже доносили, буде вручена радянському урядові польська нота в справі радянсько-литовського договору про неагресію. Ноту вручить Чічеріновi посольський радник в Москві Вишинський. Копію одержить також радянський посол у Варшаві Войков. Нота покликується на опублікований в „Известиях" литовсько-радянський договір і звертає увагу, що деякі його уступи є суперечні з постановами рижського договору, який „раз на все зазначує границі Польщі на Сході". Нота покликується також на істнуючий фактичний стан і на рішення Ради Амбасадорів з 15 березня 1923 р., „яка також управильнила справу границь Польщі на Сході".

Делєгація мін-ва промислу й торговлі, що виїхала до Парижа під проводом командора Пістеля, має сфінансувати закупно пятьох торговельних кораблів. Це буде основою і початком польської торговельної фльоти. Кожний з тих кораблів має мати около 2.500 тон поємности, а кожда тона має коштувати ок. 10 фунтів штерлінґів.

На суботу 23. ц. м. скликано надзвичайне засідання Ради міністрів. Мають бути обговорювані справи господарські, адміністраційні, а також справи персональної натури. Одною з важніших справ, що мають бути піднесені на Раді, буде справа шкільництва на східних окраїнах, у звязку з убивством кур. Собінського.

Страшний гураґан на Гавані.

Льондон, 22. жовтня 1926.

Жертвами гурагану на Кубі й Антилях впало 658 осіб убитих. Число ранених ще досі не відоме. Около 7.000 осіб лишилося без даху над головою. В місцевости Батабано убитих 300 осіб, в Гавані 200. Около 10 місточок і сіл цілком знищених. Шкоди обчислюють на 100 міліонів долярів.

Смерть провідника американських робітників.

Льондон, 22. жовтня 1926.

З Шикаґо подають, що дня 21. ц. м. помер один з найстарших провідників американських соціялістів, Дебс. Був він пять разів кандидатом соціялістів на становище президента Злучених Держав Північної Америки.

Проєкт франц.-італійського договору.

Париж, 22. жовтня 1926.

Небавком мають зачатися французько-італійські переговори в справі передачі сирійського мандату Італії. В заміну за те Італія мала би зректися своїх претенсій до Тунісу і Марока.

Після вбивства.

Похорони кур. Собінського.

В пятницю перед полуднем відбулися похорони кур. Собінського. Тіло перенесено з хати до лат. катедри, де архиєпископ д-р Твардовський відправив богослуження, а потім похід рушив на Личаківський цвинтар. До походу станули всі школи, від найнижчих кляс почавши. Польський уряд репрезентував міністр внутрішніх справ генерал Славой-Складковський. Над могилою промовляв візітатор Тадей Вітвіцький, директор V. гімназії Ногай і один ученик. Репрезентант уряду не виголосив ніякої промови. Цілий день аж до пізного вечера по більших вулицях стояли зміцнені поліційні стійки, а крім них переїзжали кінні патрулі.

Поліційне слідство.

Поліційне слідство ведеться енергійно далі. Як досі — без ніякого успіху. Арештовано знову кількох молодих людей, одначе майже всіх випущено після переслухання на волю.

Всіх пятьох поданих у нас студентів і гімназистів, арештованих при вул. Вишневецьких ч. 4, випущено зараз другого дня на волю. Також випущено негайно двох українських теольоґів.

Біржа.

Гроші.

Тенденція незмінена. Оборот слабий. На приватній біржі платили: американський долар 9·01—9·01·50, канадійський долар 8·95—8·96, чеські корони 0·26·00—0·26·50, леї 0·04·00—0·04·50, франки французькі 0·25·00—0·25·50, франки швайцарські 1·70—1·75, фунти штерлінґи 43·00—43·50.

Золото: 20 австр. корон 35·80—36·20, 20 фр. франків 33·30—33·60, 20 нім. марок 42·20—42·60, 10 рублів 45·5·—46·00.

Срібло: австр. корона 0·35—0·67, 5 австр. корон 3·50—3·60, австр. фльорен 1·75—1·80, рубель рос. 2·80—2·90, копійки за рубель 1·40—1·45.

Збіжа.

Пошукують пшениці і жита при недостачі подачі, спричиненій утрудненим довозом. Експорт здержаний з причини недостачі залізничих ваґонів. Тенденція легко звижкова удержується далі. Настрій дуже оживлений. Ціни оціночні без трансакції. Пшениця красва дворська 45·00—46·00, пшениця красва селянська 42·50—43·5·, жито галицьке 32·25—33·25, ячмінь галицький броварний 31·00—32·00, ячмінь галицький до перемелювання 28·50—29·5·, ячмінь пасівний 26·00—27·00, овес галицький 27·00—28·00, кукурудза румунська 29·50—30·50, бараболі промислові 6·00—9·50, фасоля біла 38—40, фасоля колірова 30·00—32·00, фасоля краса 36·00—38·00, горох пів-Вікторія 75—81, горох полевий 53·00—63·00, бобик 32·50—34·50, вика 34·00—36·00, сіно пресоване 8·00—9·00, солома пресована 4·00—4·25, гречка 31·00—32·00, льон 58·00—62·00, ріпак озимий 62·00—64·00, отруби житні нетто без мішка 17·75—18·00, крупи гречані 63·00—65·00, крупи ячмінні 48·00—49·00, пенцак 47·50—48·00, конюшина червона 315·00—360·00, мак синій 159·00—160·00, мішки ютові 1·90, мішки ужиані добрі за штуку 1·80 зол.

Іґноранція.

Львів, 23. жовтня 1926.)*

Ректор львівського університету д-р Семірадзький в своїй інавгураційній промові порушив і справу „національних меншостей".

„Поруч справи університетських оплат — говорив п. ректор — іншою квестією загальної натури, роздутою до неможливости ворожою нам краєвою і закордонною пресою, справою, що в нашій окраїнній високій школі належить до найживотніших, є справа т. зв. національних меншостей, мнимо покривджених в своїх культурних змаганнях через „numerus clausus". Як це покривдження представляється в дійсности — доказують статистичні цифри (56 прц. Поляків, 32 прц. Жидів і 14 прц. Українців на території, що має до 70 прц. Українців, до 18 прц. Поляків і 12 прц. Жидів. — Ред.). Цю справу слід звести до належних розмірів а для її справедливої оцінки киньуть оком на національні відносини, що панують в інших правових державах Европи".

Якже представляється те „кидання оком"? Отже стверджується, що в Европі нема одного етноґрафічно суцільного народу. Кожний з них є амальґамою ріжних етнічних елементів. Сама мова не є вистарчаючою основою для поняття народу. Також дуже елястичним є розуміння мови і діялєкту. У всіх державах відбувся процес асиміляції ріжнородних елєментів. Відбувався він і в старошляхетській Польщі, коли то польщилися князівські і боярські роди, духовенство і міщанство українсько-литовських земель. Той процес тривав аж до упадку січневого повстання.

„На Наддніпрянській Руси після повного усунення польських впливів, намагання Шевченка і Котляревського створити самостійну малоруську культуру не найшли відгуку серед інтеліґенції. Вже геніяльний Гоголь і сучасний йому Квітка писали по російськи, а сьогодні змосковщення інтеліґенції на усій Наддніпрянській Руси є таке комплєктне, що маю сумнів, що теперішні спроби нашої „українізації України", підтримувані національними діячами з цього боку Збруча, бачені врештою в Києві дуже недобрим оком, зуміють звідтіля усунути вже вкорінену і без сумніву вищу російську культуру.

Одним з перших заряджень нашої держави було засновування на Волині й на Литві бездліч малоруських і білоруських шкіл. По кількох літах треба було ступнево ті школи звивати внаслідок засадного опору родичів, що вважали примус навчання дітей в „хлопському" діялєкті за кривду і охоту зіпхнути їх до ролі горожан другого розряду".

Хіба досить цих нісенітниць і китиці просто вульґарної брехні. Ректор Семірадзький (якого іменника маляря Семірадзького, себто Семиградського роздирають між собою Поляки і Москалі) є палеонтольоґом, себ-то вченим, що — займаючись головно мамутами — не є обовязаний розумітися ані на фільольоґії, ані знати історію взагалі, а історію національних рухів і відродження народів зокрема, одначе кожний такий вчений повинен шанувати науку, як не себе, щонайменше настільки, щоби її не осмішувати, щоби не йти на базар з своєю взиваючою до неба о пімсту іґнорацією.

Кожна нація, що попала в ярмо неволі, втративши горішню верству, культурно інтернаціональну, верству, що була до великої французької революції, а в середущій і східкої

*) З приводу інавгурації на польських університетах було в нашому пляні помістити кілька статтей. Та кріваий інцидент у Львові примусив нас присвятити деяку увагу тій справі, а тим самим з огляду на невеликий обєм нашого органу мусіли ми на короткий час відложити розгляд питань звязаних з інавгурацією. Тепер знову чeстаємо до намiченої теми. — Ред.

Red. czas. „Dilo" we Lwowie. Pr. 468/26. W Imieniu Rzeczypospolitej Polskiej! Sąd okręgowy karny orzekł na wniosek Prokuratury przy tymże Sądzie, że treść artykułów umieszczonych w czasopiśmie „Dilo" Nr. 232 (10.909) z dnia 20. października 1926 pod tytułem: „Dwi deklaracii" ustęp między słowami: „w jednosty syla a słowami: ...wanni: ...skyj sojuz zawiera znamiona zbrodni z § 65 a) występku z § 24 ust. pras. z dnia 17/12. 1861 Nr. 6/63 że zatem uznał dokonaną przez Prokuraturę w dniu 19. października 1926 r. konfiskatę za usprawiedliwioną i zarządził zniszczenie całego nakładu i wydał w myśl § 493 pk. zakaz dalszego rozpowszechniania tego pisma drukowanego. Zarazem wydaje się nakaz odpowiedzialnemu redaktorowi tego czasopisma, by orzeczenie niniejsze umieścił bezpłatnie w najbliższym numerze i to na pierwszej stronie. Niewykonanie tego nakazu pociąga za sobą następstwa przewidziane w § 21. ust. druk. z 17. grudnia 1863 Dz. p. p. Nr. 6 ex 1863 r. i zasądzenie za przekroczenie na grzywnę do 400 zł. p. Lwów, dnia 21. października 1926 r. Hawel.

НАДІСЛАНЕ.

За надіслане Редакція не відповідає.

мають фірму „цісаря Вільгельма“ I. або II.; 23 королевої Люізи; 19 цісаревої Августи Вікторії; 16 цісаря Фридриха; 12 Фридриха Вільгельма і так далі, а чотири просто „школа ім. Гогенцолернів“. Проти 136 Гогенцолернів стоїть тільки 49 поетів, 19 політиків, 13 військових, 8 фільософів і 6 теольогів. Найбільше шкіл свого імени мае Шілер, бо 12, — Гете тільки 10. За ним ідуть: Кляйст, Гердер, Фонтане по 3, Лессінг і Кернер по 2, а решта ріжні по 1. З політиків найпопулярніщим шкільним патроном є Бісмарк (10 шкіл). З військових Гінденбург дорівнює йому. З фільософів три заведення охрещені іменем Фіхтого, а два іменем Канта. Із згаданої статистики виходить (коли не рахувати приватних заведень), що ні одна державна пруська школа не є охрещена іменем республиканця. Дуже сильною або дуже слабою є республика, яка може нехтувати такими „формальними“ вивісками і дозволяє „висіти“ монархічним традиціям на шкільних фірмах!

— **Оригінальний памятник** поставили в Токіо; він збудований увесь з устриць. Відомо, що Японія є одним з найбагатших ринків штучної продукції перел і одна з фірм, яка займається цією продукцією, „Мікімото“, поставила цю гарну вежу з 10.000 перлами для власної реклями. Одночасно посвячення цієї вежі перемінилось у релігійне свято; відправлено богослуження за... душу мертвих звірят, які пішли на цю окрасу. Подібні богослуження відправляють також фірми і робітники, що шліфують слоневу кість: вони моляться за душі слонів, які своєю смертю дають їм спромогу заробляти на життя.

— **Світова хроніка**. Рада Комісарів СРСР. доручила приготовити проект закону про обмежену продаж алькоголю: всім нище 18 літ, не більш як одну пляшку одночасно, тощо. — Відень починає будувати 50.000 нових помешкань, асигнуючи на це суму 90 міл. шіл. — У Сегедині (Мадярщина) директор Музею викопав скарб із золотом ще з доби мандрівки народів. — На острові Кубі скажений гураган, який убив 30 людей і ранив 300. У місті нема світла, дерева вирвані з корінем, кораблі на морі розбиті. Цей самий гураган перейшов знову на Фльориду, де понищив телеграфічні дроти. — У Вильні виділи цими днями рідке явище: північну зорю, на протязі 4 годин. Воно звязане з появою плям на сонці, які цього року сильно замітні. — У Будапешті в деяких жіночих ліцеях почався страйк учениць на знак протесту проти розпорядку, що ученицям не вільно підстригати по модному волосся і носити коротких спідниць. У найбільшім клопоті є мами, які не в силі переконати ні шкільної влади ні своїх дочок. — Відомий американський фільмовий комік Чарлі Чаплін приготовляє нову креацію, зовсім неподібну до всіх своїх дотеперішних: — заграє Наполеона. — Між німецьким суходолом і островом Сильт побудували на морі греблю на 12 км. Праця над нею тривала пять років.

Дописи.

Тернопіль. *(Кружок Рідної Школи УПТ. в Тернополі)*. В неділю 17. жовтня ц. р. відбулися звичайні річні загальні збори Кружка УПТ. в Тернополі, з яких вважаємо за річ вказану подати до публичного відома найважніші дані з його однорічної діяльности в рр. 1925/26. Членів мав Кружок 352, з того селян 67, міщан 22, купців 6, жінок з інтелігенції 45, ремісників 7, промисловців 3, священиків 34, нар. учителів(льок) 33, учителів сер. шкіл 26, держ. урядовців 35, адвокатів і канд. адв. 7, лікарів 2, прив. урядовців 2, інжинірів 1, залізничників 9, студентів 8, кооператив 22, читалень „Просвіти“ 10, инших 11 — разом 352. Старшину складали інтелігенти й один ремісник. Канцелярію провадив зльокавтований суддя п. Володимир Брикович і йому належиться повне признання за успішне ведення біжучих справ Кружка, що полагоджував справи Кружків з тернопільського повіту, а навіть нераз і инших повітів з тернопільського в свідства. Всіх засідань виділу відбулося 18, на котрих полагоджувано біжучі справи. З ініціятиви Кружка відбулося одно віче і дві наради з шкільних справах. Пороблено заходи для освування курсів неграмотних в 11 громадах Тернопільщини, котрі одначе всюди заказано; внесені в тій справі інтерпеляції Українським Клюбом в соймі й окремі жалоби лишилися досі без успіху. Акція плебісцитова в Тернопільщині випала добре, але всеж таки майже всі досі українські школи, за виїмкою кількох, перемінено на польські або утраквістичні. Проти рішень Кураторії у всіх випадках, що дійшли вчасно до відома канцелярії або членів старшини, внесено рекурси до міністерства, але ні одного рекурсу не полагоджено позитивно, а в більшости не одержано взагалі ніякої відповіди! Згідно з заявою був. міністра освіти Суйковського, що розгляне кожду справу, спрямовану до нього в справі шкільного плебісциту, виготовлено понад 30 подань до міністра освіти з самого тернопільського повіту (на 85 всіх громад) з вислідом — як звичайно — ніяким.

З кінцем року 1924/25 було Кружків У П. Т. в Тернопільщині 4. В р. 1925/26 основано і введено в життя 19 Кружків, так, що з кінцем р. 1925/26 було чинних Кружків 23; на жаль, їхня діяльність, за виїмкою Тернополя—обмежувалася майже виключно до збірки на Рідну Школу в часі Різдва і Великодних Свят. В році 1925/26 внесено 10 подань до воєвідства на основання Кружків У. П. Т. в 10 громадах, одначе досі ці Кружки не уконституовані. В останніх часах внесено около 20 подань у справі ведення курсів для неграмотних, але досі не одержано ні на один дозволу, хоч як управителів курсів подано самі кваліфіковані особи.

Кружок У. П. Т. в Тернополі удержує приватну дівочу гімназію гуманістичного типу (всі кляси до семої включно — без першої) з правом прилюдности під управою проф. Івана Боднара. В гімназії учило 4 етатові сили, крім управителя і 11 доходячих. До гімназії (шість кляс I.—VI.) вписалося 182 учениці, лишилося до кінця 1925/26—168, з чого перейшо до вищої кляси 21 з відзначенням, а 101 з добрим поступом; решту репробовано або призначено до поправчого іспиту, з чого репробовано всего 16, так, що 90% клясифікованих перейшло до вищої кляси на рік 1926/27. Зі 168 учениць 165 було греко-кат., 1 римо-кат., а 1 прав. віроісповідання—всі учениці були української народности. Селянських дівчат було 45, дочок ремісників 8, робітників і заробітчиків 5, державних службовиків 71, за котрих звертано оплату по 30 зол. місячно, священиків 16—решта діти батьків ріжних професій. Гімназія удержувалася з власних приходів. Головна Управа У. П. Т. не доплачувала нічого, а навпаки—всі збірки відсилано до Головної Управи. Загальний прихід гімназії в р. 1925/26 виносив 41.652·27 зол.—розхід 40.755·32 зол. Прихід самого Кружка виносив у тому часі 8.253·34 зол., розхід 8.088·66 зол. Загальний прихід виносив 51.769·56 зол., загальний розхід 51.584·67 зол.—остало в касі 184·89 зол. з днем 31. серпня 1926.

Старшина Кружка удержувала також учительку в діточому садку УПТ. в Тернополі для 40 дітвори в липні й серпні 1926.

Наконець належить згадати, що старшина Кружка робила заходи в ціли осування доповняючої школи для ремісничих терміняторів і ще перед більше як роком внесла відповідне подання, а також в справі осування дівочої учительської семинарії в Тернополі, обох під фірмою УПТ. Не вважаючи на письменні й телеграфічні урґенси й особисті інтервенції голови Кружка д-ра Степана Барана в Кураторії у Львові — оба подання донині неполагоджені. Належить згадати, що в Тернополі є дві польські дівочі учительські семинарії і що управи обох цих шкіл заявилися проти надання дозволу на дівочу учительську семинарію УПТ. в Тернополі.

На загальних зборах 17. жовтня ц. р. обговорено діяльність старшини Кружка УПТ. й уділено їй абсолюторію. Головою Кружка вибрано поновно д-ра Ст. Барана, таксамо старшину здебільша в тому самому складі, що попереднього року.

Стрільбичі, пов. Ст. Самбір. *(Грізна пожежа)*. Дня 10. жовтня ц. р. в 11. год. передполуднем вибухла у Стрільбичах грізна пожежа і знищила до нащадку 14 господарств із цьогорічним дорібком. Тому, що був сильний вітер а при тім від кількох днів панувала посуха, огонь розширився в одну мить. В протягу кількох хвилин всі будинки 14 господарств станули відразу в огні, так, що навіть викинені з хат річи згоріли. Огонь повстав у часі, коли в місцевій церкві правилася Служба Божа, бо то була неділя і всі люде були в церкві. Одна хата була навіть на ключ замкнена і так згоріла. Церква від місця огню віддалена близько на 2 км. і поки люде добігли до огню, вже горіли зруби всіх будинків. Про рятунок не було й мови. Згоріло буквально все: всі будинки, весь цьогорічний дорібок, всі господарські знаряди, вся хатня обстанова, все начиння, вся огортка, так, що погорільцям лишилася тільки гола земля; вони самі лишилися в тім лише, що мали на собі, а діти в одних тільки сорочках! Шкода дуже велика, бо майже всі будинки були нові, а будинки двох господарів щойно цього року були поставлені і цілком урядженi з нового матеріялу тай самі погорільці в більшій части були господарі заможніші. Нещастя тим більше, що погорільці мають численні родини. І так: два мають по 7 членів, два по 8, три по 9, два по 10, а один аж 13! Причина огню незнана. Суд веде слідство про підпал. В селі осувався ратунковий комітет. Місцеві громадяне по можности запомагають своїх односельчан погорілих.

Всячина.

Землетрус на провінції Недавно в динарських Альпах можна було відчути непевне хвилювання землі. Сейсмольогічний інститут у Загребі, якого головою є вийсь визначний дослідник землетрусів, поцікавився цим явищем і розіслав анкетні листки до інтелігентних людей по всій Хорватії, Славонії та Дальматії. По селах у першій мірі дістали такі листки народні вчителі. Їх прохали подати інформації, чи в даній громаді не запримітив хто якихсь ознак землетрусу. Попав один такий листок до села Шаровиця, на кордоні Дальматії та Босії, до місцевого вчителя, і цей просвітитель діточих голов у селі, що має 270 душ, став одним махом славний своєю відповідю. Добродій Степан Чапрунович відповів ось-що: „У селі Шаровиці не запримітили ніякого землетрусу! Як могло би таке незвичайне явище природи трапитись у такій нужденній дірі як наша?!“ Світ киває весело головою над освітою народнього вчителя. А може п. Чапрунович тільки дотепна людина?

ОПОВІСТКИ.

Український Наддніпрянський хор під управою Петра Євсевського у складі 30 осіб виступає:

Субота 23.Х. Городенка.
Неділя 24.Х. Коломия.
Понеділок 25.Х. Делятин.
Віторок 26.Х.Делятин. 719 14-?

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ.

ОГОЛОШЕННЯ.

За оголошення Редакція не відповідає.

Подяка.

Почуваюся до обовязку цею дорогою зложити щиру подяку д-рові Льву Ганкевичові за безінтересовну оборону в моїй справі як рівнож за допомогу Комітетові для політичних вязнів а окремо за батьківську опіку властителеві харчівні у Львові Дмитрові Дружбякові. У. С. С. з 18 року вязень *Василь Добрянський.*

Ширіть наш часопис!

Замісць вдумчивости і застанови, якої вимагає така трагічна подія, замісць скупчення над мертвим тілом того, якого польська преса вважає одним з „найкращих синів Польщі", гомонять божевільні вигуки і зазиви до відплати.

„В останньому акті вбивства — пише брукова „Газета Поранна" — ми не бачим — як хоче „Діло" — „Немезиди за діяльність Грабських і Прушинських" (нічого подібного ми не говорили, а вказували тільки на моральних виновників, що врештою робила й частина польської преси — Ред.). В тому добачуємо дальше тільце крівавого ланцюга, що тягнеться від гайдамацької різні через морд, довершений на нам. Андр. Потоцькім, через страшні події 1918/19 року, через акти терору і саботажу 1922 р., бачимо в тому прояву боротьби, яка ведеться без огляду на офіційний курс", боротьби нам виданої, боротьби, яку мусіли ми приймити і мусимо вести.

Ми не політикуємо (ох, то правда! — Ред.), не бавимося в утопії і мрії, але — бачучи дійсність — боронимося. Ведемо боротьбу за те, щоби наші діти мали право до тієї землі, на якій жили (автор певно хотів сказати: панували! — Ред.) і вмирали прадіди, боремося за те, щоби польського імени тут не викреслено, щоби здобутки польского меча і польського плуга (?!) не пішли марно.

Знаємо, ким є противник, і знаємо його обличча — викривлене візантійським фальшем, і його очі, яким привиджується кріваві апотеози Хмельницьких, Гонтів і Залізняків. І тому боремося, щоби не згинути".

З кожного рядка, з кожного слова бе тут ігноранція. Колиб редактори цього бульварного органу щонайменше знали історію власного народу, то може не писалиб вони таких нісенітниць. Чиж не вони постійно зітхали і зітхають до прийомів крівавого Яреми Вишневецького? Чиж не вони обороню вали й оборонюють найогиднішi прийоми поведінки у відношенні до українського народу? Чиж не вони викреслюють імя українського народу на його прадідній землі? Та полемізувати з ними — значить робити їм за багато чести.

У варшавському „Роботніку" появилася анонімова статейка під написом: „Українці у відношенні до вбивства Собінського", в яких, навязуючи до польських підозрінь („Іл. Кур. Цодз."), немов то зі згаданим убивством має що-небудь спільного Українське Нац. Демокр. Обєднання (УНДО), йде таке пояснення:

„УНДО є партією політичною (Українське Нац.-Дем. Обєднання), що повстала в серпні 1925 (11. липня 1925. — Ред.) шляхом зєдинення двох відломів (хіба крил — Ред.) трудової партії і партії „Національної Роботи" або тзв. „загравістів". З терористичними замахами УДНО не має нічого спільного, займаючись перш усього акцією організації суспільної, культурної й економічної, а опісля обороною українських інтересів мирними засобами. Безумовно, що члени УНДО, як партії визначно демократичної, акти терору осуджували й осуджують. Інкримінування УНДО-ві можної співучасти в убивстві Собінського має виключно на меті: підюдити власти до репресій супроти найчисленнішої і найсильнішої української політичної організації"

Анонімовий інформатор, запитаний про особу пок. кур. Собінського, заявив, що

„особа Собінського була Українцями зненавиджена, одначе додав, що однаковою симпатією тішився Собінський у великої частини польського громадянства, бо п. Собінський як найближчий приятель і виконавець волі осланi. ногф ендецького посла М. Прушинського, голови народової організації у Львові, не лише заков

в шк. р. 1925/26 около 2.000 українських народніх шкіл у львівській шкільній окрузі, фальшуючи в нечуваний спосіб волю українського населення, стихійно виявлену в тзв. шкільнім плебісциті, але взагалі був виразником шкільної політики, перенятої наскрізь духом вирафіно аної реакції".

Правдою є, що У. Н. Д. О. не будучи терористичною партією, тим самим є далеке від яких-небудь терористичних прийомів, одначе це є загально відома аксіома. А тому й давати які-небудь пояснення було зовсім зайвим, тим більше анонімово. Як нам відомо, провід партії не має нічого спільного з поясненнями анонімового інформатора.

Старостинська самоволя.

Чи У. Н. Д. О. є партією, чи товариством?

Під тим наголовком пише „Свобода", орган Українського Нац.-Дем. Обєднання:

Повітовий Народній Комітет у Бродах відбув дня 6. липня ц. р. довірочну нараду, на якій уперше вибрано Повітовий Комітет. Довідавшись про це, брідське староство донесло повітовому судові в Бродах, що згаданий Повітовий Комітет істнує нелегально і передало справу судові для дальшого урядування по думці § 36 закону про товариства. Цей старостинський донос дав товчок до карного поступування проти: голови Повітового Народнього Комітету п. Олександра Вислоцького, нот. канд. Володимира Рудницького, о. Василя Павули, Ярослава Чуми, Теофана Клима, Федя Хомича, Василя Крука — членів Народнього Комітету.

На судових розправах у днях 13. серпня і 4. вересня ц. р. заступав обвинувачених адвокат д-р Б. Чировський, виходячи зі стано ища, що Українське Національно-Демократичне Обєднання є політичною партією, а не товариством, дальше, що Повітовий Народній Комітет є партійним виконуючим органом та що зібрання відбувалися по думці § 2 закону про збори за запрошеннями для обмеженого числа осіб, тож не можуть бути підтягані під постанови закону про товариства.

Місцевий староста Мечислав Урановіч як свідок миявся в огні перехресних питань, аж вкінці заявив, що на його погляд Повітовий Народній Комітет УНДО в Бродах є не партією, а тільки політичним стоваришенням і яко таке вимагає до свого легального істнування затвердження статутів.

На це оборона поставила внесення переслухати як свідків пп. д-ра Дмитра Левицького, д-ра Олександра Марітчака, ред. М. Струтинського і тернопільського воєводу Завістовського на факт, що Українське Національно-Демократичне Обєднання є політичною партією, а не товариством. Суддя д-р Юркевіч, Поляк, зажадав щодо цього заяви воєвідства в Тернополі, а заразом відступив акти справи прокураторії в Золочеві з причини заходячих знамен провини з § 285 і слідуючих карного закону. Прокураторія зноваж заявила, що не добачує згаданих провин, а тільки вносить на покарання по думці § 36 закону про товариства. Тимчасом відповіло і тернопільське воєвідство, поділяючи вповні погляд оборони: цю відповідь з дня 28. IX. 1926 ч. BP 11152/26 подаємо в цілости.

Do Sądu powiatowego Oddz. V. w Brodach.

Na pismo z dnia 12. września 1926 r. U. Y. 1/3//26 wyjaśnia się, że „Ukraińskie Nacjonalno-Demokratyczne Objednanie" (U. N. D. O. jest stronnictwem politycznem. Według zaś okólnika Ministerstwa Spraw Wewnętrznych Nr. 51 z dnia 2. kwietnia 1920 Nr. 7 poz. 9. stronnictwa polityczne jako organizmy o celach i strukturze specyficznej, nie podpadają pod pojęcie stowarzyszenia lub związku politycznego też zgodnie z praktyką państw demokratycznych Europy Zachodniej nie podlegają przymusowej legalizacji. O ile zachodzi wątpliwość czy dane zrzeszenie jest stronnictwem politycznem, w sprawie tej stosownie do powołanego okólnika — należy się zwracać do Ministerstwa Spraw Wewnętrznych.

Wobec powyższego do legalnego istnienia i działania stronnictwa politycznego „Ukraińskie Nacjonalno-Demokratyczne Objednanie" (U. N. D. O.) nie jest wymagane posiadanie zatwierdzonych statutów, zatwierdzonych przez Władzę administracyjną II. instancji, ponieważ postanowienia ustawy z dnia 15. lutego 1867 r. austr. Dz. p. Nr. 134 „O prawie stowarzyszenia się" nie odnoszą się do stronnictw politycznych i ich komitetów.

Co do odbywania zgromadzeń przez stronnictwa polityczne i ich komitety — należy je oceniać i rozstrzygać według ustawy z dnia 15. listopada 1867 r. austr. Dz. u. p. Nr. 135 „o prawie zgromadzania się".

Za Wojewodę: (Підпис нечиткий). Naczelnik Wydziału.

Одначе на тому не кінець справи, бо суд розписав нову розправу. Про хід цеї розправи і присуд подамо звідомлення в нашій газеті.

По широкому світі.

Новий чехословацький уряд представився палаті послів, яка по трьох днях дебат ухвалила йому великою більшістю заяву довіря. Програму уряду й експозе міністра фінансів акцептували такі партії нової коаліції: чсл. республиканці, чсл. і словацька народня партія, чсл. партія ремісників і промисловців, нім. христ. суспільники і мадярська нац. партія. Після того відложено наради сойму до половини листопада.

Пляни Гогенцолернів. По вісткам з найближчого окруження Вільгельма II., б. німецький цісар таки задумує вернути з Голяндії до батьківщини. Його окруження розповідає всюди, що воно приготовляється до виїзду в Німеччину. Офіціяльні круги Голяндії, як також Англії нічого про це не знають.

Уряд Зайпля в Австрії приступив енергійно до праці. Щоби впоратися з безробіттям, що від часу розвалу австро-угорської монархії важкою зморою налягає на цілу державну машину, уряд виробив плян т зв. внутрішньої кольонізації в Австрії. На основі того пляну значна часть безробітних буде переселена з міст, особливо з Відня, на відповідні місця в краю з метою управляти ріллю або працювати в лісництві. Уряд обіцяє підпомогати цю внутрішню кольонізацію фінансово.

НОВИНКИ.

— Почтові складанки розсилаємо з нинішним числом, та просимо П. Т. передплатників негайно відновляти передплату, щоби не було перерви у висилці часопису. Передплату належить присилати прямо до Адміністраці, яка на місяць листопад 1926. виносить 4·50 золотих.

— **Конфіската.** Вчорашнє число „Діла" підпало конфіскаті за чотири більші місця передової статті п. з. „Затиснений пястук". Це 98-а чергова конфіската нашого органу в цьому році.

— **Особисті вісти.** Дня 23. ц. м. відбулася у львівськім університеті промоція п. *Софії Парфанович*, доньки відомого нашого громадянина п. Миколи Парфановича, на доктора медицини.

— **Ucrainica.** В „Прагер Прессе" з дня 21. ц. м. поміщена замітка про Український Науковий Інститут у Берліні й про виїзд проф. д-ра Ст. Рудницького до Харкова, де він обійме провід наукової катедри ґеографії. З тогож числа довідуємося, що в Дніпропетровську (Катеринославі) отворено дня 8. ц. м. сезон державного українського театру виставою славної колективної драми чеського драматурґа Кареля Чапека „Р. У. Р.". Драма йде під режисурою О. Загарова, що вернув недавно з Чехословаччини на Україну. — Англійський часопис „Foreign Affairs" (Закордонні справи) в ч. 4. т. VIII. 1926 р. (жовтень) помістив велику груntовну статтю невідомого автора, підписаного „Американець, уроджений у Галичині" п. з. „Доля семи міліонів Українців у Польщі", де змальоване питання шкільне, релігійне, земельне, а також стан польських вязниць.

— **Самовбивства.** 18-літня служанка Бліма Гунд випила сільного квасу у розпуці після смерти своєї матері. Процент служанок, які троються у Львові, є дуже великий.

— **Фальшівники.** Судили вчора чотирох „темних біржевиків", які поправляли свої доходи фабрикатами власних 50-золотівок і 20 долярівок. — Панна Естера Серифельд, скінчивши гімназію, рішила, що з огляду на трудноші „Numerus clausus" у вищих школах найкраще буде підробляти візи на фальшивих пашпортах, які її приятель носив до французького консуляту.

— **„Герой нашої доби".** Похорони бандита Зелінського у Варшаві перемінились в яяну манифестацію великоміського намулу": домовина була прибрана численними вінками і похід був досить численний. Одночасно появилась брошюра у честь убитого героя п. з. „Кровавий Віктор, страховище Варшави", написана якимсь Янушом Козловським. Яких сюжетів не чіпаються нині „робітники пера", щоби підпасти під смак публики?

— **Не берім собі прикладу** з Греції, яка на день парляментських виборів 7. листопада сформувала аж 56 партій.

— **Зріст населення Праги.** Столиця Чехословаччини Прага мала в 1921 р. кругло 675.000 мешканців. За 5 літ прибуло 50.000 мешканців, так, що тепер має Прага 725.000 душ. Якби в такім самім темпі зростало дальше населення чехословацької столиці, то Прага матиме в 1949 р. один міліон населення.

— **Померли:** Німецька письменниця Анна-Марія Натузіюс у 52. р. життя, авторка з повістей: „Der stolze Lumpenkram", „Ich bin das Schwert"; — професор міжнародного права в університеті в Осльо Міхаель Генріхсен Лі, довголітній член норвежської делегації в Лізі Націй, у 53 р. життя. —Людвик Карстен, визначний данський маляр, у 50. р. життя в Парижі. — В Англії в містечку Ооктгори помер чоловік славний не тим, що був „великий", а що належав до найменших у світі; називався Альфред Бредфорд і мав усього 4½ ц. м. росту. Ніколи не користувався цим ростом для свого заробітку і вдоволявся скромним становищем диріґента парохіяльного хору у своім роднім місті.

— **Корабель міліонерів.** З „Красної Газети" довідуємося, що Ленінград відвідав один незвичайний гість: корабель південно американських міліонерів „Кап Польонія". Є це могутній пароплав, останнє слово модерної техніки; величиною 2100 товарових вагонів, довжиною 202 метрів. Ленінградська, Петроградська ні Петербурська пристань не бачила ще ні такого великана, ні такого „буржуя". 14 інжинірів дбає над його справністю, а 4½ куховарів над шлунком своїх 340 пасажирів. Між мармуровими кольонами не вгавають концерти, вистави, танці. Радіо весь час піддержує контакт із зовнішним світом. Так американські капіталісти їдуть у прогульку по Европі; є між ними й журналісти, і дипльомати, і бувші міністри, а навіть справжня княжна, жінка сестрінка Вільгельма II. Ця корабельна палата має 6. поверхів над водою. Як там пють, їдять і бавляться, про це нерадо розказує „Красная Газета". На кораблі є окремий садок для дітей і оранжерія, і крамниці, і алеї з деревиною, і басейн з водою. І на такій люксусовій цяцьці їдуть Американці студіювати до Ленінграду і Москви економічні умовини в С. Р. С. Р.!

— **Кандидаткам екрану до відома.** Часописний новинкар, який так часто згадує про фільмових артистів, є у декій мірі причиною, що розбуджує і так уже сильний нахил молодих гарних жінок до фільмової карієри. Скільки гарних дівчат і дам мріє про екранові зорі, їх славу, ну й заробітки! А скільки їх спроб кінчится невдачами! Тому, щоби влекшити всім цим зітхаючим до фільми перевірку своїх „даних", передаємо кілька головних правил, які видали тепер французькі фільмові режісери для відома безлічі кандидаток, що хотять стати фільмовими артистками. До фільми приймають жінок тільки з „фотогенічним" лицем. А щоби воно було фотогенічне: 1) ніс не може виставати понад поверхню лиця більш як на 19 міліметрів; 2) відступ між двома очима мусить бути точно таким, як довжина одного ока; 3) віддалення останнього пункту підборідка від основи носа мусить бути точнісько однакове з віддаленням від кінця носа до середини бров; 4) уста складені при усміху не можуть бути більші від пятої частини уст у нормальнім стані; 5) коли глядимо на лице „en face", оба боки підборідка мусять творити „тупий кут". Прошу перевірити ці „дані" в зеркалі або через знайомих. Колиж ствердите, що якась з великих фільмових артисток не відповідає цим домаганням, прошу не забувати, що є одна умовина, яка перечеркує всі „формальности": великий талант!

— **Автомобіль Пія XI.** Пій XI. — перший папа, який сів в авто. Авта почали вже появлятись за Льва XIII., одначе він був настільки суворим оборонцем етикетальної традиції, що не хотів ніяк позбутись карити... І Пій XI. їздить офіціяльно в кариті, яка їде за ним слідком підчас щоденного проходу по алеях Ватикану, де він годує риби і насолоджується панорамою Риму. Карита з парою чорних коней відвозить його назад. Затє авто призначене на неділю. Воно їде дуже поволі серед штучного краєвиду алей, травників і печер, на протязі години, не зустрічаючи, майже нікого по дорозі — навіть пороху ні.

— **Погода.** Від кількох днів у всій Европі, з виїмком південних країв, почалась химерна погода. Матеорольоги заповідають нам ще кілька днів дощевих і холодних, а пізніше зворот до тепліших. Цими днями в Одесі була спека до 28. ст, і зимові засіви почали сходити.

— **Патрони німецьких шкіл.** Цікаві факти для психольогії політичних настроїв Пруссії приносить статистична книга шкіл з 1925 р. Було там 1143 вищих шкіл, мужеських і жіночих. З цього тільки 353 має назви ріжних визначних осіб. А з того числа 136 є під фірмою Гогенцолернів. 25

чій Европі до 1848 р. „репрезентантом нації", здавалося, була вже тим самим в летаргу, що могло викликувати у поверхових глядачів враження агонії, а то й смерти. Одначе перший подих весни народів збудив обездолені й поневолені народи з летаргу і покликав їх на широку арену бурхливого життя. Доказом цього відродження Чехів, Сербів, Українців, Румунів, не говорячи про такі народи, як Білоруси-ни й Литовці, які збудилися пізніше, а з яких деякі (як от Литовці) здобули власну державу. Очевидно, сама мова ще не творить нації. Її творять умовини історичні й географічні, звичаї й обичаї, народня культура, яка в приятливих умовинах зніметься на щабель національної, почуття своєї окремішности, а головно воля до повного і самостійного життя. І чи український народ не проявляв волі до власного життя на протязі свого існування?

Даремне журиться і даремне сумнівається п. ректор Семірадський. Колиб він хоч трохи знав історію відродження української нації, то він закинув би свої сумніви, лишаючи їх роздрібним агітаторам і иншим неукам. Українське літературне відродження почалося під кінець XVIII. ст., всього кільканацять літ пізніше від російського. Те, що Гоголь писав по російськи, (хоч він є одним з передових творців української національної свідомости), є таким явищем, як те, що нпр. відомий Корженьовський (Конрад) писав по англійськи (не творячи для Поляків ніяких цінностей). Кружок Кирило-Методіївців, а зокрема Шевченко мав величезний вплив на тодішню українську інтелігенцію, такий вплив, що всемогуча царська Росія для ілюзії єдности „русскаго народа" повелась з культурними діячами крайно по драконськи. Як росла свідомість українського народу, видно хоч би з того, що царський уряд допустився в 1876 р. нечуваного злочину, видаючи драконську заборону про українську мову. І вже перші революційні здвиги в 1905 р. кладуть українську національну справу на одно з найвидніших місць, а в р. 1917 Україна веде збройну визвольну боротьбу.

І хоч українська інтелігенція вгиналася під тягарем найріжнородніших заборон включно з забороною культурної творчости в рідній мові, то не зважаючи на те, вона вспіла створити величаву національну літературу, третю з черги у Славянщині. Перша українська школа зявилася на Наддніпрянській Україні в р. 1917, а нині ми вже можемо повеличатися високим шкільництвом на чолі з діяльною Академією Наук у Київі.

Є це єдиний в історії народів зразок, як нація, немов фенікс, встає з попелищ і шукає свого загубленого місця в сімї культурних націй світа. І колиб п. ректор Семірадський щонайменше завдав собі труду заглянути до української книгарні і оглянути численні наукові видавництва, то не осмішував би себе такою визиваючою ігноранцією.

Ще про фахов ш оли.

До розбудови фахового шкільництва.

Коли у н с хто посилає дитину до середніх та вищих шкіл, робить це в першій мірі на те, щоб дитина, покінчивши школу, мала з того хліб. Дуже рідкий випадок, аби хтось посилав дитину до середніх чи вищих шкіл лише на те, щоб дитина набрала вищої освіти. Так було до війни, так є й тепер.

До війни були зовсім відмінні відносини. Було так, що кождий, хто скінчив учит. семинар, діставав посаду учителя, хто скінчив університет чи иншу вищу школу, діставав відповідне заняття. По найбільшій части всі йшли в державну службу. Нині справа представляється цілком инакше. Наша молодь, що кінчить якінебудь школи, мусить собі згори сказати, що державної посади не дістане. Тільки незначний відсоток завдяки ріжним заходам і протекціям дістає ще до якогось часу звичайно якусь підрядну державну посаду. Куди не глянемо, всюди повно нашої молоді без заняття, а що вона не вихована відповідно до нинішних обставин, то гірко бідує. Явище гідне пожалування, але, на жаль, на це покищо ради у нас нема.

Спитаймож тих всіх батьків, що сьогодня посилають свої діти до шкіл з тяжкою бідою, нераз відбираючи собі від уст, — чи застановляються вони над тим, що їх діти по скінченню науки будуть робити? Правда, творяться у нас посади по приватних установах, по кооперативах, і т. д. Але чи багато наших молодих людей є придатних до тої роботи? Тому нині відносини для нас є того роду, що ми наші діти вчити мусимо в инших напрямах. Часть нашої молоді (не всю) мусимо кинути конче на инше поле, яке сьогодня є більше реальне. Нам належить звернути якнайбільшу увагу на фахове шкільництво при помочі котрого наша молодь дістане безпечно скорше хліб в руки.

Досі наша інтелігенція дивилась на нашого ремісника переважно згори, як на щось гіршого, нижчого. Воно було тому так, бо наш пересічний ремісник був неосвічений, мало інтелігентний і тому не було з ким рахуватися. Хто тому винен? Винні в значній мірі ми самі, що маючи в громадянстві значний вплив, на цю преважну справу не звертали ніякої уваги.

Щоб наш ремісник був належно освічений, треба, аби вчився ремесла у фаховій школі або в інтелігентного ремісника, аби поза практичною наукою мав ще й відповідну освіту. Так буває всюди на заході і тому там ремісник відграє в публичнім житті чималу ролю.

Лихо в тому, що у нас фахових шкіл майже нема. Державних фахових шкіл дуже мало, а коли хто з Українців хоче до такої школи дістатися, роблять йому ріжні трудности. Треба мати надзвичайне щастя, аби дістатися до якоїнебудь державної фахової школи. В таких обставинах є конечною річю закладати й удержувати приватні фахові школи. Правда, справу фахового шкільництва у нас рушила вже Рідна Школа. Одначе Головна управа Р. Ш. якось несміливо береться до справи українського фахового шкільництва. Ми хотіли би щось з тою справою зробити, еле так, щоби це не коштувало нічого. Взагалі ми дуже скупі на видатки для фахового шкільництва.

Введення в життя фахового шкільництва вимагає багато праці і багато гроша.

Ми мусимо домагатися від Головної Управи Р. Ш., щоб тою справою щиро й пильно занялася. Правда, Р. Ш. не розпоряджає достаточними фондами, одначе на таку ціль, як фахове шкільництво, гроші мусять бути. Мусимо зрозуміти вже раз, що як не створимо свого фахового шкільництва, не будемо мати інтелігентного й доброго ремісництва. Думаю, що можнаб на цю ціль у крайній потребі пожертвувати навіть зо дві наші приватні гімназії.

В останніх часах то тут то там почали зроджуватись у нас зародки фахових шкіл, одначе це ще дуже слабенькі початки. Треба нам багато праці й енергії, аби ці зародки фахового шкільництва розвинулися у справжні фахові школи. Нам не вільно цеї справи злегковажити, навпаки — мусимо присвятити їй якнайбільше пильної уваги.

Добрий початок до оснування фахового шкільництва дав уже гурток свідомих цеї справи в Косові, що при „Гуцульськім Мистецтві" заложили початок фахової школи.

Нині школа має багато даних стати доброю фаховою школою, одначе вона потребує опіки й помочі, як матеріяльної, так і моральної. Є ще більше подібних шкіл, але вони ще слабше уфундовані і потребують немало опіки. Що такі школи малиб достаточну фреквенцію, це знаю з досвіду в Косові, де майже щодня чи то особисто чи письменно зголошуються ученики з ріжних кінців Галичини, не говорячи вже про місцевих.

Гулейчук.

Пісня вбивства.

Дальша проповідь хуліганства. — Теревені бульварного органу. — „Відплата". — Пояснення в „Роботнік у".

Жовта (бульварна) і шовіністично канібалістична польська преса далі проповідує хуліганство, викликуючи найнижчі інстинкти й підюджуючи вшехпольську боївку до актів терору. Поминаючи доцільність пропаганди хуліганства, годиться ще раз зазначити, що досі не тільки не стверджено провенієнції і національної принадлежности атентатчиків, але навіть не натраплено на їх сліди. Чому отже, не зважаючи на це, проповідується терор і відплату супроти українських діячів, годі збагнути. Колиб навіть фактом було, що атентатчики є української народности, то це ще не може становити ніякої підстави до реваншу. Чому? Українське громадянство має слабий вплив на публичне виховання. Можна сказати не має жадного.

МАРФЕИ САВА.

Відень ухом і оком.

Вражіння студента Усусуса.

Летунський майдан Асперн.

Нецілої півтора години їзди трамваєм з центру Відня на схід простягається рівнина Асперн — пристань літаків. Ще й тепер „храбрі" Австрійці хваляться, що то вони тут, на тім полі, в 1809 р. розбили війська Наполеона. А тимчасом надто відомі були Німцям скорість у ціланні й завзяття наполеонського жовніра — не диво, що німецькі полки в критичній хвилі розбіглися...

„Гожі хлопці зі Станіслава, з Коломиї легіні" й побили Француза! Рівнина Асперн зросилася обильно кровю й й укрилася трупами українських юнаків. Збереглось донині звиш столітнє скромне цвинтарище, де поховані й українські вояцькі кости. Згинули за чужу справу, „за цісаря" — та хто помяне коли їх память в далекій чужині? Передвоєнний бережанський 55. полк піхоти укрився тоді безсмертною славою. В 1909 р. зроблено в Тернополі навіть величаву параду згаданому полкові. Виставлено один памятник побіди тут на Асперн, а другий в Тернополі (площа Мазепи з часів ЗУНР.). Хоробрі Австрійці побідили українською відвагою, таксамо як італійський фронт держали головно українським жовніром. А все таки професор психіатрії у Відні Пільц написав у своїй книжці для студентів: „Жиди, Українці (Ruthenen), Чехи — це найбільші маркеранти і труси, а найхоробріші · Мадяри, Поляки й Віденці". Чиж варто отже перейматися чужою справою і служити для неї?!

Техніка літання від закінчення всесвітньої війни значно поліпшилися. Введено немало новостей. А віденці на новости — народ незвичайно цікавий. Тільки появиться в пресі вістка про лет славного пруського летуна Удета, а вже залізниці, трамваї, омнибуси, мотоциклі, авта тисячками перевозять цікавих глядачів на Асперн. На розлогій леваді збудовано чотири шопи величанських розмірів і кожда з них може примістити по кілька літаків. Товпи безчисленних глядачів, творячи два боки чотирокутника, розтяглись більш як на кільометер. Поволі виїздить на зелену толоку з шопи один літак, другий, третій, шестий, уставляючись в кольону. Вкінці висувається з червоним титулом Flamingo воздушного короля. До двох великих літаків з трьома пропелерами типу Юнкерса всідає громада пасажирів. За пів доляра можна повозитись 20 мінут. Один по другім жибонять пропелери; літак розгониться на гумових колісцятах, підкидаючи по нерівній землі хвостом, хороненим підпорою, і скісно підноситься в гору, наслідуючи лет бузька. За кілька хвилин стадо металевих птахів підноситься вище, приковуючи до себе зір тисячі глядачів.

Нагло сиплються рясні оплески серед пятьдесять або й сто-тисячної товпи: це король повітря Удет на своїм червонім Flamingo D. 822 починає балянсування. То перевернеться немов жайворонок, то описує стоячі колеса, то ловить дітої бальоники, наповнені світильним газом, мов яструб. Високо вгорі здержує нараз мотор і тільки при помочі крил, виконуючи при тім акробатичні штучки, злітає звільна на землю. Підноситься ще раз високо вгору на кільометер; на тій висоті вискакує з літака невеличка постать, наче дрібна точка, спадаючи стрілою вділ. Отвирається парасоля і з тим моментом тягар людини паде зі скорістю 6 метрів на секунду. Акробат-летун, убраний від ніг до голови в одноцілу одежу зі шкіри і прикріплений в поясі до линви від парасольки, злітає свобідно на землю. Незабутній вид.

Заки почав свої проби літання першим літаком („Blériot"), їдучи раз залізницею, оповідав Удет подорожним у купе про свою повітряну машину й наміри літати нею. Це було не так дуже давно перед світовою війною. Подорожні уважали це неможливою річю, хрестилися, взяли його за божевільного й відсувались від нього, так, що він мусів висісти з вагона... І неодин з нас чогось діпняв би, якби слово „неможливо" перейшло з наших уст до календаря для божевільних.

Електрична міська залізниця.

Чимало наших воєнних емігрантів бачило і знає Відень. Мабуть не знайдеться ніхто, кому не подобалися би дешеві вигоди великого міста. Цеж немала приємність і вигода їхати дешево віденською міською залізницею (Stadtbahn). Лиш той може як слід відчути, зрозуміти й оцінити те добро, кому нераз доводилося перебігати денно простір 10—15 або й більше км. у місті залізницею в кільканацятьох мінутах — і то за пару сотиків. З огляду на те, що віденська залізниця перебігає майже половину дороги в місті тунелями попід улиці, опалювання паровозів углем показалося непрактичним, бо дрібні частинки вугля й попелу з коминів залітали шпарами до вагонів. Одначе не ця невигода, але недостача вугля в Австрії змусила Віденців по війні перемінити парову залізницю на електричну. І нині кождий Віденець гордий з того й подивляє тепер електричну Stadtbahn-ку.

Колись, ще у війні, поїзди їхали в пору ранішню, обідню і вечірню, тепер від 5. год. рано до 11-ої вночі приходить що 2—3 мінути новий потяг, зложений з 5—7 вагонів, що біжить зі скорістю 22 км. на годину. Всі вагони нові, модерно вивеківовані; найбільше приємнює зір подивугідна німецька чистота й порядок. В тунелях освічуються вагони автоматично. Так само автоматично повітрям (Pneumatic-bremse) гальмуються потяги по стаційках. Цілий рух потягів так придуманий, що на кождім перестанку майже рівночасно задержуються також потяги в противну сторону. Дуже цікаво бачити цей рух поїздів на широченім бульварі Gürtl-i. Колись на тім довгім шляху мертво лежали румовища оборонних віденських валів. Щойно перед 30-ма роками славний посадник Відня Люеґер на місці оборонних мурів збудував сильні склепиння і відтоді долом тягнуться ріжнородні крамниці, склепи, каварні, а верхом „чвалає" тепер електрична залізниця.